
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.12(477)

О. М. Гордуновський, д.і.н.

**ПРОГРЕСИВНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ФОРМИ
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ**

Анотація. У статті розкрито теоретико-методологічні засади регіонального розвитку та державної регулятивної політики розвитку регіональної економіки, проведено аналіз зарубіжного досвіду створення організаційно-інституціональних форм економічної діяльності на засадах державно-приватного партнерства.

Ключові слова: регіон, соціально-економічний розвиток, державно-приватне партнерство, інститути регіонального розвитку.

О. Н. Гордуновский, д.и.н.

**ПРОГРЕССИВНЫЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ФОРМЫ
ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ**

Аннотация. В статье раскрыты теоретико-методологические основы регионального развития и государственной регулятивной политики развития региональной экономики, проведен анализ зарубежного опыта создания организационно-институциональных форм экономической деятельности на принципах государственно-частного партнерства.

Ключевые слова: регион, социально-экономическое развитие, государственно-частное партнерство, институты регионального развития.

O. M. Gordunovsky, doctor of historical sciences

**PROGRESSIVE ORGANIZATIONAL AND INSTITUTIONAL FORMS OF REGIONS'
ECONOMIC DEVELOPMENT**

Abstract. The article dwells on theoretical and methodological bases of regional development and state regulatory policy of regional economy development. The author has made the analysis of foreign experience of organizational and institutional forms of economic activity development on the basis of state-private partnership.

Keywords: region, socio-economic development, state-private partnerships, institutions of regional development.

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації багато країн світу здійснюють певні кроки для посилення ролі держави на місцевому, національному, регіональному рівнях та отримання конкурентних переваг на світовому ринку. В цьому процесі Україна не є виключенням, незважаючи на складний сучасний етап соціально-економічного та політичного розвитку, який є цілком закономірним наслідком тривалої невирішеності традиційних глибоких економічних проблем країни. До таких довгострокових факторів, які мали вплив і формували економічну ситуацію протягом усієї історії незалежності, слід віднести низьку конкурентоспроможність національної економічної моделі, бюджетний дефіцит, зовнішній борг і ризики курсу національної валюти [1, 2]. Всі вади національної економічної моделі стали ще більш очевидними в умовах політичного протистояння. Крім того, вичерпані традиційні фактори економічного зростання – сировинні доходи, дешеві трудові ресурси та приплив інвестицій. Це вказує на необхідність формування передумов для появи нових чинників розвитку, серед яких найбільш вагомим вважається інноваційність національної та регіональної економік, що формує сприятливі інфраструктурні та інституціональні умови розвитку підприємництва. За таких обставин пошук нових організаційно-інституційних форм

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

сприяння економічному розвитку регіонів на основі державно-приватного партнерства є актуальним і затребуваним наукою, бізнес-практикою та державним управлінням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання економічного розвитку регіонів упродовж багатьох років привертають увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників. Вагомий внесок у формування та розвиток регіональних досліджень як окремого напрямку економічної науки зробили зарубіжні науковці, зокрема Е. Бувер, С. Денісон, В. Кристаллер, В. Лаунхардт, Я. Леш, Ф. Перру, К. Річардсон, Дж. Стігліц, І. Тюнен, Дж. Фрідмен, Т. Хаггет, Т. Хегерstrand та ін. На сьогодні регіональна наука представлена різними напрямками. Так, інституціональні аспекти розвитку національних економік знайшли відображення в роботах таких російських і українських учених, як В. П. Вишневський, В. М. Геєць, С. Ю. Глазьев, А. А. Гриценко, В. В. Дементьев, О. В. Іншаков, Д. С. Львов, Г. Б. Клейнер, Р. І. Маліков, Р. М. Нуреєв, М. І. Одинцова, В. М. Полтерович, Р. Ф. Пустовіт, Н. З. Солодилова, К. А. Хубієв, А. Чухно, Є. Г. Ясин та інші. Сучасним економічним та управлінським проблемам розвитку регіонів присвячені наукові праці Т. Т. Авдєєвої, А. В. Андрєєва, В. М. Білоусова, П. Ю. Біленького, О. Г. Гранберга, Б. М. Данилишина, Е. А. Зіня, У. Ізарда, А. О. Єліфанова, В. В. Кистанова, Н. П. Кетової, В. В. Ковалевського, О. В. Кузнецової, В. С. Куйбіди, П. Ю. Курмаєва, Г. Р. Латфулліна, Р. Г. Маннапова, Т. В. Пели, В. І. Пила, В. Г. Ростанець, О. В. Руднева, І. В. Сала, В. П. Семиноженко, Л. К. Семів, О. І. Татаркіна, Л. І. Федулової, Л. Г. Чернюк, О. С. Чмиря, О. О. Шубіна та ін. Теоретичні положення, методичні та практичні результати досліджень збагачують і розвивають сучасну науку управління регіональною економікою, створюють методологічну основу для подальших наукових розвідок. Проте, незважаючи на підвищений інтерес, багато проблемних питань залишається поки ще недостатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття теоретико-методологічних засад регіонального розвитку, можливості імплементації досвіду створення та управління прогресивними організаційно-інституціональними формами економічної діяльності для отримання стійкого, інноваційно-орієнтованого впливу на регіональні господарські та соціальні процеси.

Виклад основного матеріалу. Сучасна ситуація, нерівність у соціально-економічному розвитку центральних великих міст і регіонів вимагає негайного вирішення та змушує до пошуку нових підходів, обґрунтування яких полягає в теоретичній, методологічній та практичній площині. Так, теоретичну площину утворюють закони та принципи регіонального розвитку, методологічну – теорії та концепції, практичну – закономірності та чинники. Формування означеного ґрунтується на чисельних дослідженнях, коло напрямів яких зумовлює складність і динамічність, багатоглибини процесів регіонального розвитку. Як приклад, наукові доробки Вахович І. М. спрямовані на розробку теоретико-методологічних засад переходу до сталого розвитку регіонів України на основі формування та реалізації регіональної політики фінансового забезпечення збалансованості розвитку соціальної, економічної та екологічної сфер [3]. Гринецькою С. М. здійснено узагальнення й обґрунтування теорії, методології та практики переходу економіки регіону до сталого розвитку на принципах саморозвитку в їхньому взаємозв'язку та взаємодії з процесами підвищення рівня та якості життя населення для визначення напрямів удосконалення державної регіональної політики [4]. Зокрема, В. Є. Реутовим визначені теоретико-методичні засади формування закономірностей і парадигм регіонального розвитку [5]. Розширення та поглиблення змісту, посилення якості методології регіональних досліджень дозволяє виявити закономірності, сформулювати принципи, парадигми та організаційні моделі регіонального розвитку за системним підходом із високим ступенем дієвості в практичній площині.

Нерівність у соціально-економічному розвитку регіонів (рівень зайнятості, доходів населення, умови підприємництва тощо) потребує вдосконалення державної регіональної політики. Підґрунтям для реалізації її механізму є правова база, до якої входять Закони України: «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про державно-приватне партнерство», а також «Концепція державної регіональної політики» та ін. Нові можливості для регіонального розвитку слід очікувати від «Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки» [6].

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Так, прийняття Закону України «Про державно-приватне партнерство» є своєчасним, але він передбачає реалізацію проектів лише у формі договору, тоді як, наприклад, у ряді зарубіжних країн такого обмеження немає, переважно створюються спеціальні організаційно-інституціональні структури за участю публічного та приватного партнерства. На нашу думку, до організаційно-інституціональних форм сприяння економічному розвитку регіонів можна віднести створення такого типу господарювання, що ґрунтується на нових для діючої економічної системи відносинах права власності на активи регіонів та управлінні ними на засадах державно-приватного партнерства. Оцінювання їхньої результативності здійснюється через економічний потенціал змін, які вони створюють, реалізацію інноваційно-інвестиційних і соціальних проектів комплексного соціально-економічного розвитку регіонів.

На сьогодні накопичено достатній міжнародний досвід нових організаційно-інституціональних форм сприяння економічному розвитку, зокрема, регіональні корпорації (асоціації) регіонального розвитку знайшли широке поширення в США, Канаді, Австралії та європейських країнах.

Так, у США еволюціонує модель децентралізованого федералізму, де з 60-х років регіональна політика в США стає обов'язковою функцією державного регулювання соціально-економічного розвитку, а в 1975 р. прийнято закон про регіональний розвиток [7]. Американська модель корпорації економічного розвитку – це організація, що здійснює посередницьку допомогу приватному бізнесу в питаннях взаємодії з державою, серед головних завдань якої - скорочення бюрократичного процесу, допомога в отриманні дотацій, грантів, податкових пільг та інших привілеїв. Ініціатором їхнього створення виступає держава, яка бере активну участь у їхній роботі та управлінні. Вони координують реалізацію стратегії розвитку регіонів з федеральними та місцевими органами, іншими бізнес-структурами, фінансуються з федерального (до 50 % проекту) та місцевого бюджетів і, відповідно, підзвітні федеральній та місцевій владі. Їхніми основними цілями та завданнями є: розробка та реалізація різних проектів; фінансування програм економічного та соціального розвитку; забезпечення, підтримка, розширення та розвиток нових та існуючих галузей виробництва, підприємств, сільського господарства тощо в регіоні; створення нових робочих місць; розвиток нового та підтримка існуючого бізнесу [8]. Зокрема, на сьогодні найбільш впливовою структурою державної підтримки є Адміністрація малого бізнесу США (SBA) [9], EDS – Регіональна корпорація економічного розвитку, CRDC – Сертифікована корпорація регіонального розвитку, LVEDC – Корпорація економічного розвитку. Досить схожі до США цілі та завдання мають агентства регіонального розвитку у Великобританії. Проте вони також виконують міжнародну інтеграційну функцію через прийняття на себе відповідальності урядових структур щодо адміністрування фондів регіонального розвитку Євросоюзу [10].

Серед країн СНД новатором щодо впровадження нових організаційно-інституціональних форм сприяння економічному розвитку на засадах державно-приватного партнерства є Казахстан, де інститутами розвитку стали соціально-підприємницькі корпорації (СПК). Відповідно до Стратегії територіального розвитку Республіки Казахстан до 2015 р. у 2007 р. було створено сім СПК. Зараз, згідно з постановою уряду від 2011 р., діє 16 СПК [11].

СПК – регіональний інститут розвитку, який ефективно керує активами, стимулює економічну активність у точках зростання регіону, в тому числі через залучення інвестицій, і є каталізатором формування конкурентоспроможних стійких виробництв [11]. Його діяльність здійснюється відповідно до чинного законодавства та базується на принципах транспарентності, комплексності та пріоритетності. СПК – складний багатофункціональний орган управління та діяльності, особливий тип державного підприємництва. У Казахстані СПК за своїм господарюючим типом має статус національної компанії, є холдингом з управління державними активами, інститутом розвитку на місцевому рівні. Джерелами фінансування СПК для реалізації інвестиційних програм є всі доступні джерела фондування, а саме: власні кошти (дивідендні надходження, нерозподілений прибуток, фінансові / нефінансові доходи), кошти республіканського та місцевого бюджетів. При цьому, з розвитком корпорацій частка бюджетного фінансування буде зменшуватися. Передбачається, що СПК як регіональна інвестиційна компанія, що динамічно розвивається, буде активно взаємодіяти з потенційними іноземними інвесторами, інститутами розвитку та іншими фінансовими організаціями з метою залучення інвестицій у регіон. Отже, ґрунтуючись на пере-

---

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ваги регіонів, упроваджуючи передові технології та інвестуючи в інноваційний бізнес, СПК здійснюють комплексний розвиток регіонів.

Висновки. Ґрунтовне вивчення зарубіжного досвіду створення прогресивних організаційно-інституціональних форм економічної діяльності на засадах державно-приватного партнерства з метою прийняття обґрунтованих рішень щодо їхньої подальшої імплементації сприятиме ефективному вирішенню масштабних завдань стратегії перезавантаження національної економіки. В умовах зміни повноважень регіонів такі інституції повинні стати каталізатором ділової активності бізнесу в регіонах і підтримки життєздатних ініціатив. Стратегічний підхід, який лежить у їхній основі, надає пріоритет партнерству між державними та приватними структурами, представниками політичних, економічних сфер і громадянського суспільства, зосереджує значні зусилля для захисту взаємних інтересів і розвитку регіонального ринку; встановлює стійкі зв'язки з місцевою владою, урядом і міжнародними організаціями. Їм притаманна сильна соціальна ідентичність, яка відображається у формуванні моделі розвитку максимально наближеної до історичного, економічного, соціального стану регіону, а також у кооперативному підході, що об'єднує поряд з іншими конкурентні структури для досягнення загальних цілей. Інструменти реалізації політики та стратегії регіонального розвитку засновані на компетентній і гнучкій партнерській структурі.

Отже, подальша реалізація Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні повинна серед першочергових завдань передбачити:

- 1) виявлення специфічних характеристик і проведення ґрунтового аналізу наявних і потенційних можливостей регіонів;
- 2) відкритий діалог між представниками бізнесу, суспільства та місцевої виконавчої влади;
- 3) формування реального партнерства держави та бізнес-структур за схемою «знизу вгору»;
- 4) забезпечення прозорості та широкої інформаційної підтримки;
- 5) створення з боку держави підґрунтя для підприємницької ініціативи, зосередження уваги та надання переваги вирішенню соціальних проблем регіонів.

Прогресивні організаційно-інституціональні форми економічної діяльності на засадах державно-приватного партнерства покликані діяти згідно з основними принципами державного підприємництва в інтересах суспільства та держави.

Література

1. Соскін О. Визначення національної економічної моделі України: порівняльний аналіз можливих альтернатив [Електронний ресурс] / О. Соскін. – Режим доступу : <http://kibit.com.ua/ru/press/articles/?view=301>.
2. Соскін О. Економічна модель : Роль державного регулювання в модернізації національної економіки [Електронний ресурс] / О. Соскін. – Режим доступу : <http://osp-ua.info/analitics/14977-.html>.
3. Вахович І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізм реалізації: [монографія] / І. М. Вахович. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 496 с.
4. Гріневська С. М. Теоретико-методологічні засади саморозвитку регіону як потенціалу сталого розвитку [Електронний ресурс] / С. М. Гріневська. – Режим доступу : http://www.econindustry.org/arhiv/html/2013/63_6.pdf.
5. Реутов В. Є. Закономірності і парадигми регіонального розвитку [Електронний ресурс] / В. Є. Реутов. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=319>.
6. Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки : Розпорядження від 14.08.2013 р. № 739-р [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80#n8>.
7. Елемесов Р. Е. Экономика Соединенных Штатов Америки: Учебник / Р. Е. Елемесов. – Алматы : Нурпресс, 2009. – 128 с.
8. Мотылев В. В. Государственные программы экономического развития в США [Електронний ресурс] / В. В. Мотылев. – Режим доступу : http://economicarggu.ru/2002_4/10motylev.shtml.
9. Александрин Ю. Н. Институты и инструментарий формирования эффективной системы государственного стимулирования малого бизнеса: опыт США / Ю. Н. Александрин // Общество : политика, экономика, право. – 2012. - № 1. – С. 101-109.
10. Балацкий Е. В. Агентства регионального развития и их особенности: международный опыт [Електронний ресурс] / Е. В. Балацкий. – Режим доступу : <http://kapital-rus.ru/articles/article/204710>.
11. Об одобрении Концепции развития социально-предпринимательских корпораций. Постановление Правительства Республики Казахстан от 31 октября 2012 года № 1382 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1200001382>.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

References

1. Soskin, O. (n.d.). *Vyznachennia natsionalnoi ekonomichnoi modeli Ukrainy: porivnialnyi analiz mozhlyvykh alternatyv* [Definition of national economic model of Ukraine: a comparative analysis of possible alternatives]. Retrieved from <http://kibit.com.ua/ru/press/articles/?view=301> [in Ukrainian].
2. Soskin, O. (n.d.). *Ekonomichna model : Rol derzhavnogo rehuliuвання v modernizatsii natsionalnoi ekonomiky* [The economic model: The role of state regulation in the modernization of the national economy]. Retrieved from <http://osp-ua.info/analitics/14977-.html> [in Ukrainian].
3. Vakhovych, I. M. (2007). *Finansova polityka staloho rozvytku rehionu: metodolohiia formuvannia ta mekhanizm realizatsii: monohrafiia* [The financial policy of sustainable development of the region: methodology of development and the implementation mechanism]. Lutsk: Nadstyria [in Ukrainian].
4. Hrineska, S. M. (2013). *Teoretyko-metodolohichni zasady samorozvytku rehionu yak potentsialu staloho rozvytku* [Theoretical and methodological basis of self-development of the region as a potential of sustainable development]. Retrieved from http://www.econindustry.org/arhiv/html/2013/63_6.pdf [in Ukrainian].
5. Reutov, V. Ye. (2010). *Zakonomirnosti i paradyhmy rehionalnogo rozvytku* [Regularities and paradigms of regional development]. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=319> [in Ukrainian].
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2013). *Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku derzhavno-privatnogo partnerstva v Ukraini na 2013-2018 roky : Rozporiadzhennia vid 14.08.2013 r. # 739-r* [On approval of the concept of public-private partnership in Ukraine for 2013-2018 years: Order of 08.14.2013 p. № 739-p]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80#n8> [in Ukrainian].
7. Yelemesov, R. Ye. (2009). *Ekonomika Soyedinennykh Shtatov Ameriki: Uchebnyk* [Economy of the USA: Textbook]. Almaty: Nurpress [in Russian].
8. Motylev, V. V. (2002). *Gosudarstvennye programmy ekonomicheskogo razvitiya v SShA* [Government Economic Development Programs in the US]. Retrieved from http://economicarggu.ru/2002_4/10motylev.shtml [in Russian].
9. Aleksandrin, Yu. N. (2012). *Instituty i instrumentariy formirovaniya effektivnoy sistemy gosudarstvennogo stimulirovaniya malogo biznesa: opyt SShA* [Institutions and toolkit of forming the effective system of state stimulation of small business: the USA experience]. *Obshchestvo: politika, ekonomika, pravo - Society: politics, economics and law*, 1, 101-109 [in Russian].
10. Balatskiy, E. V. (2012). *Agentstva regionalnogo razvitiya i ikh osobennosti: mezhdunarodnyy opyt* [Regional development agencies and their features: international experience]. Retrieved from <http://kapital-rus.ru/articles/article/204710> [in Russian].
11. Government of the Republic of Kazakhstan (2012). *Ob odobrenii Kontseptsii razvitiya sotsialno-predprinimatelskikh korporatsiy. Postanovleniye 31 oktyabrya 2012 goda # 1382* [On approval of the Concept of development of socio-entrepreneurial corporations. Decree of October 31, 2012 № 1382]. Retrieved from <http://www.government.kz/index.php/ru/> [in Russian].

Надійшла 20.03.2014